

מימות עולם נהגו בעם ישראל לצייר את דמויות הצדיקים הקדמונים, ולא מצאנו בפוסקים כל חשש בניהן.

התופעה נזכרת בלא כל הסתייגות בדברי רש"י (שבת קמ"ט א'): "כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות - כגון בני אדם המציירים בכותל חיות משונות, או דיוקנות של בני אדם של מעשים, כגון מלחמת דוד וגלית, וכותבין תחתיה זו צורת חיה פלונית, וזו דיוקנית פלוני ופלונית" (אודות ההסתייגות הנזכרת בגמרא שם עיין בתוס' שמבאר שאינו מן העניין כלל). דברי רש"י הללו מצוטטים בפוסקים, ושוב, ללא כל הסתייגות [ועיין באליה רבה (ש"ז ס"ק ל"ו) בשם העולת שבת, שהזכיר גם ציור יצחק ועקדתו, ועיי"ש שהזכירו לשבח]. וראה עוד בתוספות (יומא נ"ד א'-ב', ד"ה כרובים דצורתא), והוא מתשובת מהר"ם מרוטנבורג, שדן באריכות בענייני הציורים שבמחזורים ומעלה את הבעיות האפשריות שיש בהן, ולא הזכיר כלל 'בעיה' זו, שכפי שנראה להלן הייתה שכיחה מאד בזמנו.

מצרפות להלן כמה תמונות מתוך הגדות של פסח מתקופות שונות ומארצות שונות [משום מה לא מצאתי אצלי כרגע אף אחת מהגדות ספרד שלפני הגירוש, כנראה שמרתי אותן בתיקיה נפרדת ולא מצאתיה כעת, אבל גם שם רווחת תופעה זו] המתארות את גדולי ישראל הקדמונים והעתידיים, רובם מתוארים כדמויות בנות זמנו ומקומו של הצייר, אם כי במהלך הדורות גברה המודעות לציור התואם יותר לתקופה המצויירת. ציורים אלו הם **טיפה מן הים** ממה שיש בזה, והם רק מתוך הגדות, קיימים ציורים עתיקים יותר שציירו על גבי קירות ורצפות של בתי כנסת, וגם בהם רווח השימוש בדמויות הצדיקים כמשה ודוד ועוד.

הגדת ראשי הציפורים, גרמניה סביב ה' נ':

יעקב אבינו

אברהם ויצחק בעקידה

משה רבנו בקריעת ים סוף

הגדה מגרמניה ק"ס בערך:

חכמי ישראל הנזכרים בהגדה שהיו מסובין בבני ברק [בהקשר לזה מעניין תיאורו של גדי פולק, שהתלבט כיצד לצייר את התנאים הנזכרים, והעצה שיעץ לו רבו היתה לצייר את דמותו של רבי חיים קנייבסקי זצ"ל]

הגדת רוטשליד מצפון איטליה ר"י בערך:

משה רבנו בקריעת ים סוף

גרמניה סביב רכ"ה:

משה רבנו בקריעת ים סוף

צ'כיה, הגדת פראג רפ"ז:

'דוד מלך ישראל'

המלך המשיח

איטליה, מנטובה ש"כ:

אליהו הנביא ומלך המשיח

איטליה, ונציה שפ"ט:

משה אהרן דוד ושלמה

אליהו הנביא ומלך המשיח

אברהם ושרה עם המלאכים

הולנד, אמסטרדם תנ"ה:

משה ואהרן, ועוד דמויות אירועים מהתנ"ך בקטן בתוך העיגולים

אברהם שובר את הפסלים, אברהם ושרה עם המלאכים

משה ואהרן לפני פרעה

מעמד הר סיני

דוד המלך

איטליה, ונציה שכ"ט:

אברהם בברית בין הבתרים